

علامہ حاجی کلباسی

کتب تراجم و رجال

www.ketab.ir

تحقیق:

محمد کلباسی - علی کرباسی زاده اصفہانی

نشر دانش حوزه

سرشناسه: کلباسی، محمد
عنوان و نام پدیدآور: علامه حاجی کلباسی در کتب تراجم و رجال/ تحقیق محمد کلباسی، علی
کرباسی زاده اصفهانی.
مشخصات نشر: قم: نشر دانش حوزه، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری: ۲۲۷ ص.
شابک:

978-964-8893-36-6

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: فارسی - عربی.

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: کرباسی، محمد ابراهیم بن محمد حسن، ۱۱۸۰ - ۱۲۴۲ ق

موضوع: مجتهدان و علما -- ایران -- اصفهان -- سرگذشتنامه

شناسه افزوده: کرباسی، علی، ۱۳۴۶ -

رده بندی کنگره: ۱۳۹۱ ک ۴۸۴/۳/۵۵ BP

شماره کتابشناسی ملی: ۳۰۸۷۸۱۹

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۹۸

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۸۹۳-۳۶-۶

نشر دانش حوزه

یا همکاری بنیاد فرهنگی اشارات

* قم: خیابان شهداء، کوچه ممتاز، پلاک ۸، صندوق پستی ۳۷۱۸۵-۹۱۶

علامه حاجی کلباسی در کتب تراجم و رجال

© حق چاپ: ۱۳۹۱، نشر دانش حوزه

نوبت چاپ: اول

مؤلف: محمد کلباسی، علی کرباسی زاده اصفهانی

طراح جلد: عین الله آزموده

حروف متن: لوتوس ۱۲ روی ۱۴

چاپ و صحافی و لیتوگرافی: نقره آبی

شمارگان: ۱۰۰۰

بها: ۸۴۰۰۰ ریال

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، و اقتباس در گیومه در مستند نویسی، و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

حاجی کلباسی هم از لحاظ علمی برجسته است و هم از لحاظ مقام زهد و تقوا و ورع و بی‌اعتنایی به دنیا. ایشان از لحاظ علمی در دوران طلائی فقه شیعه زندگی می‌کردند... بزرگان زیادی را درک می‌کنند... در کربلا، نجف، قم... و بطور کلی از این چشمه‌های علمی فقهی اصولی آن قرن شمع نهی - که قرن سیزدهم است - استفاده می‌کنند. بعد هم ایشان به عنوان یک ملای بزرگ تراز اول می‌آید اصناف و در آنجا هیچ کسی نظیر ایشان وجود نداشت. خاندان کلباسی خاندان بزرگی است... اینها شخصیت‌های برجسته‌ای بودند. هم آثار ایشان را چاپ کنید، هم خصوصیات روحی علمی و سلوکی این بزرگوار - حاجی کلباسی - را استحصال کنید و خاندان ایشان را نیز بخوبی به مردم معرفی کنید.

✽ فرازهایی از بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار با ستاد برگزاری کنگره
بزرگداشت علامه حاجی محمدابراهیم کلباسی^(قدس)، ۱۳۸۶/۸/۲۸

هو الحکیم

علم و حکمت از مبدأ و مصدر الهی جریان یافته است؛ نخست بواسطه انبیاء و حاملان وحی و در پی آنان وسعہ عالمان و حکمای راستین، حفظ و انتشار یافته است و لذا پس از ختم نبوت، این عالمان که میراث نبوت را حمل و ابناء بشر را از نور آگاهی و هدایت ربوبی برخوردار ساخته‌اند. همچنین ترغیب و تأکید دین حنیف بر کسب دانش و حصول معرفت ارحم تعی و فرعی نبوده، بلکه اساس معارف دینی بر تحقیق و معرفت قطعی گذارده شده است. از اینرو عالم اسلام به نحو عام و سرزمین عالم‌پرور ما به نحو خاص مفعول است که در طول سده‌های متمادی، چراغ علم را روشن نگاه داشته و در تربیت و پرورش عالمانی بزرگ و ظهور آثاری ماندنی و گرانسنگ در اغلب شاخه‌های دانش توفیق داشته است. بی‌تردید قوام فرهنگ و هویت ما در گرو همین معناست و آینده این مرز و بوم نیز با اهتمام فراگیر به پاسداشت علم و معرفت پیوند خورده است. از دین و فرهنگی چنین که بهترین اجتماعات و مجالس را مجالس

۱. «ويعلمهم الكتاب والحكمة» (جمعه/ ۲)

۲. «العلماء ورثة الانبياء»

علم و گفتگوی علمی شمرده است^۱، و در کلمات وحی و نیز در بیانات اولیاء الهی هزاران تأکید و سفارش بر این معنا به چشم می خورد، جز این انتظار نمی رود که تمامی شئون و مراتب فردی و اجتماعی خود را به زینت آگاهی و معرفت آراسته کند و ارزش دانش و رهایی از جهل و نادانی را عملاً به عالمیان نشان دهد. بزرگداشت عالمان و دانشمندان، پاسداشت علم و معرفت است و یقیناً نیکوترین الگوها و نشانه های حیات طیبه، شناساندن آثار و احوال همین عالمان و فرزندگان به نسل حاضر و نسل های آتی است.

اکنون که به برکت انقلاب اسلامی، مسیر آگاهی از آثار و میراث بی نظیر علمی گذشته مان هموار گردیده است، خدای را سپاس گزارده که توفیق معرفی یکی از چهره های برجسته علم و فقاقت و اخلاق و سالک طریق نظر و عمل فراهم شد است. آیه الله العظمی حاجی محمدابراهیم کلباسی (معروف به حاجی کلباسی) از این توفیق بزرگ برخوردار بوده است که هم در عصر خود و هم ادوار بعدی سمایه شجره طیبه ای که آثار و ثمرات ماندگاری از خود عرضه می کند، مجموعه گسترده ای از آثار مکتوب و معنوی را بدست خود و خاندانش برجای گذارد.

کنگره بزرگداشت این عالم نامدار بر آنست که هم نسبت به معرفی - و بعضاً احیای - آثار وی و هم اخلاف و خاندان عالم پرور ایشان اهتمام ورزد. جا دارد از تمامی نهادها، علماء، شخصیت ها و ذوات گرامردی که در این مسیر هدایت و همراهی کردند، به ویژه از رهبر معظم انقلاب، مراجع عظام تقلید، نهادها و مراکز علمی و فرهنگی اصفهان بویژه حوزه علمیه، شهرداری، اداره کل ارشاد و سایر دستگاه های ذیربط تشکر و امتنان وافر خود را ابراز نموده و برای تمامی آنان سلامتی و عزت و توفیق روزافزون مسئلت نمایم.

حسین کلباسی اشتیری

دبیر کنگره

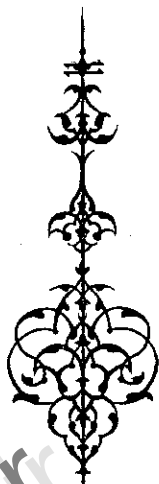

فهرست

۱۱	یادداشت
۱۷	پیشگفتار
۱۹	الف: شرح احوال و آثار علامه حاجی کلباسی (به فارسی)
۱۹	قصص العلماء
۲۷	زندگی نامه‌ی خودنوشت: مشاهیر مزار انبیا
۲۹	نجوم السماء
۳۰	تذکرة القبور
۳۲	رجال و مشاهیر اصفهان
۳۸	هدية الاحباب
۳۹	تتمة المنتهی
۳۹	فوائد الرضوية
۴۱	التذکرة العظيمة
۶۶	ريحانة الادب
۶۸	تاریخ اصفهان
۷۰	لغت نامه دهخدا
۷۰	تاریخ رجال ایران
۷۲	مکارم الآثار
۷۵	تاریخ رجال خاندان کلباسی

۸۷	خاندان کلباسی
۱۳۱	مؤلفین کتاب چاپی
۱۳۳	تاریخ و جغرافیای گناباد
۱۴۲	دانشمندان و بزرگان اصفهان
۱۴۳	مزارات اصفهان
۱۴۴	مقدمه بر میراث و حقوق زن
۱۴۹	علمای بزرگ شیعه
۱۵۱	اصفهان
۱۵۳	رجال اصفهان
۱۶۱	ب. شرح احوال و آثار علامه حاجی کلباسی (به عربی)
۱۶۱	روایات الجنات
۱۶۵	رجال بحجة الظن عند وصوله إلى من قال بحجة الظنون الخاصة
۱۶۸	غرقاب
۱۶۹	ایضاح المکنون
۱۷۰	لباب الالقاب
۱۷۰	الحصون المنیعة فی تراجم علماء البرية
۱۷۴	بدر التمام
۲۲۰	الکنى و الالقاب
۲۲۰	معارف الرجال
۲۲۲	أعیان الشیعة
۲۲۵	ماضی النجف وحاضرها
۲۲۵	الکرام البررة
۲۲۸	الذریعة
۲۳۱	أحسن الودیعة
۲۳۱	قاموس الاعلام
۲۳۱	معجم المؤلفین
۲۳۲	دائرة المعارف الاعلمی
۲۳۵	فهرست منابع

یادداشت

عالم عابد زاهد، اصولی نامدار، مجاهد و احیاگر حوزه علمیة اصفهان، آیت الله
علامه حاجی محمدابراهیم کرباسی مسکو - به حاجی کلباسی از مفاخر علمای
امامیه و مراجع بزرگ شیعه در قرن سیزدهم هجری به شمار می‌رود.

محمدابراهیم - فرزند عالم عابد زاهد، مرحوم حاج محمدحسن خراسانی
کاخکی (۱۱۱۵-۱۱۹۰ق) و او نیز فرزند فاضل نیکوکار مرحوم حاج
محمدقاسم - در ۱۹ ربیع الثانی سال ۱۱۸۰ قمری مطابق با ۱۱۴۵/۱۱۴۶ شمسی
دیده به جهان گشود. ده ساله بود که پدر دانشمند زاهدش - که نخستین معلّم
و مربی او نیز بود - را از دست داد. پدر که از ارادتمندان حکیم متأله و فقیه
عارف نامی آقامحمد بیدآبادی بود، او را وصی و قیم امورات فرزندنش
محمدابراهیم قرار داده بود. محمدابراهیم در خانه‌ی عارف بیدآبادی و زیر
نظر و هدایت آن بزرگ، مراتب اخلاقی و سلوکی و درجات علمی و معرفتی
خود را طی نمود، تا اینکه با فرا رسیدن سن بلوغ به امر استاد و مربی‌اش
حکیم بیدآبادی، روانه حج خانه خدا شد. او که از این پس به حاجی

محمدابراهیم مشهور شده بود، کمر همت بست و در اثر زهد و بی‌اعتنایی به دنیا، و حرص و ولعی که به آموختن علم و کسب معرفت داشت، به عالی‌ترین مراتب علم و عمل دست یافت. او محضر اساتید بزرگ حوزه‌های اصفهان، نجف، کربلا و کاشان را در دانش‌های مختلف مانند فقه، اصول، حدیث، تفسیر، کلام، حکمت و عرفان درک نمود. نام اساتید و مشایخ او عبارتند از حضرات آیات فقهای کرام و حکمای عظام:

آقا محمد بیدآبادی (۱۱۹۸)

میرزا محمد علی مظفر اصفهانی (۱۱۹۸)

ملا حجاب گیلانی (۱۲۱۷)

آقا محمد باقر معروف به وحید بهبهانی (۱۲۰۵)

سید بحر العلوم (۱۲۱۱)

شیخ جعفر کاشف الغطاء (۱۲۲۸)

میرسید علی طباطبایی حائری (۱۱۳۳)

سید محسن کاظمینی (۱۲۲۷)

آخوند ملا علی نوری (۱۲۴۶)

ملا محمد مهدی نراقی (۱۲۰۹)

میرزای قمی (۱۲۳۱)

شیخ احمد احسائی (۱۲۴۱)

شیخ عبدالعلی بحرانی (بعد از ۱۲۲۳)

آقا محمد علی هرنندی (۱۲۱۶)

آقا محمد بن زین‌العابدین خوانساری (۱۲۰۲)

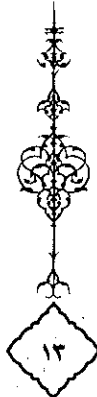
میرزا محمد خاتون‌آبادی.

بدین ترتیب حاجی توفیق درک محضر زبده‌ترین نوابغ علمی زمان را پیدا کرد و خود، عصاره‌ای کامل از وجود آنها شد. او از یک‌سو تربیت‌شده‌ی

حکیم متاله بیدآبادی - آخرین وارث و یادگار مکتب فلسفی اصفهان و بنیانگذار شیوه‌ای نو در عرفان شیعی - و از سوی دیگر شاگرد فقیه نامی آقاباقر بهبهانی - بنیان‌گذار علم اصول و در تقابل با تفکر اخباری‌گری - بود و با بهره‌مندی از دیگر بزرگان آن عصر، وارث افکار آنها شده و با تألیف آرا و ابتکارات اساتیدش به کمک اندیشه‌های خلاق خود، کانون استفاده‌ی فضلا و علما در دارالعلم اصفهان گردید.

حاجی کلباسی در حفظ و احیای حوزه اصفهان، تلاش فراوان و زحمات زیادی کشید. او که جریان حمله‌ی افغانه به اصفهان و تاراج میراث علمی و فرهنگی، و نابودی بسیاری از دانشمندان آن زمان را از زبان استاد و مرادش مرحوم بیدآبادی شنیده بود، پس از بازگشت از عراق، کمر همت بست و با بکارگیری تمام توان و نیرو، از همان ابتدای ورودش به اصفهان، از هرچه جز تعلیم و تألیف و تدریس برده، دست‌شست و تمام فکر و حواس خود را صرف اصلاح ساختار حوزه و رونق بخشیدن به آن کرد، تا آنجا که به وجوب عینی درس و بحث و مطالعه حکم نمود و خود به تأسیس مدرسه‌ای در جنب مسجد حکیم - که به مدرسه کلباسی شهرت یافت - برای تدریس و نیز اسکان طلاب، اقدام نمود. او اجازه نداد به هیچ بهانه‌ای - حتی سفرهای زیارتی و مانند آن - درس تعطیل شود و حتی خود نیز جز دو بار، آن هم به ناگزیر، برای اصلاح پاره‌ای از امور از شهر خارج نشد و حتی در این چند مرتبه سفر ضروری نیز بساط درس و بحث را گشوده و به همراهان تعلیم می‌فرمود.

بسیاری از عالمان و فقیهان نامدار نیمه دوم قرن سیزدهم هجری از شاگردان حاجی کلباسی بوده‌اند که به نام مشاهیر و معاریف آنها اشاره می‌کنیم: میرسیدحسن مدرس اصفهانی، میرسیدمحمد شهبهانی، میرزا زین‌العابدین خوانساری، حاج محمدجعفر آبه‌اده‌ای، میرسیدمحمدباقر چهارسویی، میرزای شیرازی، میرسید محمدهاشم چهارسویی، سیدشرف‌الدین

علی حسینی مرعشی، سید محمد حسن مجتهد موسوی، حاج ملاهادی سبزواری، میر سید محمد حسین مدرس، سید ابوالقاسم طارمی زنجان، سید ابراهیم شریعتمداری سبزواری، حاج سید احمد مرنندی، ملا عبدالجواد تونی خراسانی، شیخ محسن دزفولی، میرزا محمد تنکابنی، ملا محمد تقی هروی، شیخ محمد طاهر دزفولی و سید محمود طباطبایی بروجردی.

حاجی کلباسی علاوه بر انتقال آرای اصولی اساتیدش به نسل عالمان بعدی و تربیت مجتهدان و فقیهانی بزرگ، ارتباطی صمیمی و عمیق با مردم داشت و در برقراری جماعات و وعظ و منبر و خواندن ادعیه در مواقع مختلف سال در مسجد، کوشا بود. او از احتیاط زاید الوصفی که داشت، تا آن جا که توانست، بار مشولیت مرجعیت را نپذیرفت تا اینکه به اصرار مردم و فضلا و پافشاری فقیهان و مراجع آنان مانند میرزای قمی، رساله‌ی نخبه را منتشر نمود که نخستین رساله عمده مؤلف المسائل به زبان فارسی به شمار می‌رود.

مضاف بر این حاجی کلباسی نیز از تربیت شاگردانی لایق، و فعالیت‌های گوناگون اجتماعی و فرهنگی، از تصنیف و تحقیق و تألیف نیز غافل نبود و آثاری ارزشمند در زمینه‌های فقه، اصول، حدیث و رجال از خود به جای گذاشت: *اشارات الاصول* که مشهورترین اثر او در زمزمه‌ی کتب اولیه و مادر در باب علم اصول در دوران متأخر به شمار می‌رود.^۱

منهاج الهدایة الی احکام الشریعة، این کتاب چند جلدی مشتمل بر جمیع ابواب فقه غیر از قصاص و دیات و مقداری از حدود است که تألیف آن نزدیک به بیست سال به طول انجامیده است. این کتاب دو سال پس از حیات مؤلف در سال ۱۲۶۳ ق، به همت فرزند مؤلف حاج شیخ محمد جعفر چاپ سنگی شده و اکنون دو مجلد از آن تحقیق و حروف‌نگاری گردیده است.

۱. حواشی و شروح مفصلی بر تعدادی از آثار حاجی، توسط عالمان پس از او نگاشته شده است که در مجموعه آثاری که توسط همایش بزرگداشت حاجی منتشر خواهد شد، به نام آنها اشاره می‌شود.

شوارع الهدایه، شرح بر کفایه الاحکام ملا محمد باقر سبزواری که در آخر آن، تقریظ استادش کاشف الغطاء، نیز آمده است.

نقد الاصول

الارشاد المسترشدين، مشتمل بر عبادات و بخشی از مکاسب به فارسی.
نخبه (به فارسی) منتخبی از کتاب ارشاد است که باب عبادات (به جز حج و جهاد) را دربر می گیرد.

الایفاضات درباره تقلید میت

حرمة العلیان فی صوم رمضان

الصحیح والاعم

رساله سؤال و جواب (به فارسی)

مناسک حج

اجوبة المسائل

از حرکت های فرهنگی حاجی کلباسی و محاهدات او، علاوه بر تلاش در حفظ و احیای حوزه اصفهان، می توان به ادامه ایشان در مبارزه با فساد و تباهی رفتارهای ناشایست برخی از سلسله های عرفیه و تذکرات لازم به فتحعلی شاه، نصیحت به حاکمان وقت در سهل گیری نسبت به مردم، و نظارت بر قیمت های اجناس و هشدار به مسئولان، اشاره کرد. در شرح احوال حاجی به ویژگی های اخلاقی و اوصاف شخصی ایشان نیز مانند احتیاط در صدور فتوا، زهد و پرهیزکاری فوق العاده، سخت گیری بر امور درسی طلاب، تقید به مراسم دعا و تعقیبات نماز، استجاب دعوات و کرامات دیگر، اشاره گردیده که تفصیل احوالات و دعوات و کرامات وی در اغلب تراجم و رجال متأخر ثبت و ضبط شده است. در عظمت مقام حاجی همین قدر می توان به شهرت وی با لقب «مستجاب الدعوة» در میان مردمان اشاره کرد.

آیت الله علامه محمد ابراهیم کلباسی سرانجام در شب پنجشنبه ۸

جمادی الاولی ۱۲۶۱ قمری در سن ۸۱ سالگی درگذشت و بنا بر وصیت او در
مخلی روبروی مسجد حکیم - که به مقبره خاندان او مشهور است - به
خاک سپرده شد.

مرحوم حاجی از این موهبت الهی نیز برخوردار بود که از نسل او عالمانی
برجسته و فقیهان و حکیمانی فرزانه پدید آمدند که مایه فخر و مباهات
امامیه بوده‌اند. از فرزندان حاجی و احفاد و نوادگان او گرفته تا عالمان این
خاندان در دوران معاصر، آثار ارزشمند بسیاری در علوم و معارف اسلامی به
جای مانده است که امیدواریم در ادامه چاپ و انتشار آثار حاجی، و به
بهانه بزرگداشت مقام علمی وی آن آثار گرانقدر نیز احیاء و معرفی گردد.

علی کرباسی‌زاده اصفهانی

اصفهان

فروردین ماه ۱۳۹۰ هجری شمسی

